

EERST HET WOORD, DAN HET BEELD
OVER DE ONTWIKKELING VAN HET SCHRIFTBEWUSTZIJN

Ze was vier en ze sprak met een- en tweewoordzinnen. Jas aan. Oma toe? Ja, zei ik dan. We doen de jas aan. We gaan naar oma toe. We gaan theedrinken bij oma.

Maar hoe ik Karliens zinnetjes ook bleef verlengen, ze bleef bij haar tweewoordzinnen. In overleg met de logopedist besloten we dat het tijd werd om te gaan pictolezen.

De visuele ontwikkeling was inmiddels zover gevorderd dat Karlien behalve afbeeldingen op foto's, ook tekeningen uit het prentenboek kon herkennen. Ze wees de dingen die ze zag aan en benoemde steeds meer plaatjes. Ze begon ook de keukenstoel, de fauteuil en de kinderstoel als stoel te benoemen, ook op plaatjes. Daaruit concludeerden we dat ze al een beetje begon te generaliseren. Ja, wij hebben mooie woorden voor ieder stapje in de taalontwikkeling.

Je hebt zo van die momenten in je herinnering die tot kapstok worden in je eigen denkproces. Ik herinner me nog goed de start van haar visuele bewustwordingsproces bij het kijken naar een afbeelding. Het was een grote foto van opa. We hadden die op tafel neergezet. Toen ze de foto zag liep ze ernaartoe, pakte hem op, zei 'opa' en gaf hem een kusje. Zo dichtbij was de foto dat ze hem vereenzelvigde met de werkelijkheid. Hier begint het dus, dacht ik. De scheiding tussen het ik en de tweedimensionale wereld is nabij.

Deze stap was alweer een jaar geleden genomen. Ze herkende nu tekeningetjes van allerlei oude mannen die ze allemaal *opa* noemde.

Niets was er meer op tegen om met pictolezen te beginnen, vonden we. Ze kon plaatjes benoemen en legde de relatie met de werkelijke wereld. Ik pakte papier en ging naast haar zitten. 'Kijk Karlien, dit is oma.' En ik tekende *oma*. 'Oma gaat eten', zei ik en ik tekende het picto *eet* terwijl ze toekeek: 'Kijk', zei ik, 'dit is het hoofd en dit is de buik/het lijf; nu komt de arm met de vork: *eet*. Kom, nu gaan we samen lezen.' En ik las voor en wees bij: '*Oma eet*'.

Daarna knipte ik plaatjes uit de supermarktfolder en legde steeds een ander plaatje achter onze zin: *oma eet taart, oma eet druiven, oma eet ijs, oma eet kip, oma eet vis.*

Het was een prachtig spel. Toen de plaat helemaal af was, mocht hij mee naar school. Karlien mocht op school voorlezen!

Geleidelijk aan werden de picto's abstracter. Precies zoals bij de ontwikkeling van het spijkerschrift, zo'n 5000 jaar geleden. En ook het aantal picto's breidde zich uit. Na de werkwoorden, de mensen, de dieren en de dingen, kwamen er voorzetsels en lidwoorden bij. Stuk voor stuk werden de picto's aangeleerd via een vast patroon: eerst het woord dan het beeld. Logisch toch? Eerst voorlezen, dan samen lezen en ten slotte - al bijwijzend - zelf lezen. Zo kan er niets misgaan.

En ja, u raadt het al, dankzij het dagelijks lezen van pictozinnen die uit drie of vier woorden bestonden, begon Karlien ook zelf in langere zinnen te spreken.

Karliën heeft het syndroom van Down. Vandaar al die extra aandacht van ons voor haar taalontwikkeling. Ach, misschien was ze dit ook wel gaan doen zonder hulp van de picto's, maar we hebben in elk geval veel plezier gehad van het samen pictolezen. En dat ze dankzij het pictolezen ook lidwoorden in haar spreektaal is gaan gebruiken, ja, dat was mooi meegenomen.

Nu wilt u vast ook weten hoe het verder ging met Karlien. Ja, ze is gaan lezen. Daarna begon ze de woorden die ze kon lezen over te schrijven. Dat werd een hobby. Op deze manier leerde ze alle triviantvragen van de Disney-versie uit haar hoofd. Het lukt ons niet meer om van haar te winnen.

